

Sağlık Bilimleri Eğitiminde Uzaktan Eğitim

Distance Education in Health Sciences Education

Elif Zahide Çelebi

Geliş Tarihi (Received): 21.08.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 30.11.2022

Yayın Tarihi (Published): 23.12.2022

Öz: Eğitimde teknoloji kullanımı giderek yaygın hale gelmektedir. Kullanılan teknolojilerden biri de uzaktan eğitimidir. Başlangıcı 18. yüzyıla dayanan uzaktan eğitim teriminden ilk kez 1892 yılında bahsedilmiştir. Uzaktan eğitim, eğitim ihtiyacını karşılayan geleneksel örgün eğitime alternatif yollardan birisidir. Uzaktan eğitimin kullanıldığı eğitim alanlarından biri olan sağlık bilimleri eğitiminde birçok teknolojik uygulamanın kullanımı, sınırsız tekrar yapma imkanı ve kliniğe çıkmadan gerekli ön becerilerin kazanılması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak sağlık bilimleri alanında önemli yeri olan laboratuvar ve klinik uygulamalarda sadece uzaktan eğitim yönteminin eksikliklere neden olabileceği ve bu nedenle uzaktan eğitim sistemlerinin geleneksel örgün eğitimin yerini alamayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi Öğrenme, Sağlık Bilimleri, Uzaktan Eğitim.

&

Abstract: The use of technology in education is becoming increasingly common. One of the technologies used in teaching is distance education. The term distance education, which dates back to the 18th century, was first mentioned in 1892. Distance education is one of the alternative ways to traditional formal education that meets the educational needs. The use of many technological applications in health sciences education, which is one of the educational areas where distance education is used, is of great importance in terms of unlimited repetition opportunities and the acquisition of necessary pre-skills before going to the clinic. However, it is thought that the distance education method alone may cause deficiencies in laboratory and clinical practices which have an important place in the field of health science,s and therefore, it can't replace traditional formal education.

Keywords: Distance Education, Health Science, Online Learning.

Atıf/Cite as: Çelebi EZ. Sağlık Bilimleri Eğitiminde Uzaktan Eğitim. Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi, 2022;2(2):88-96.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sabited/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

Giriş

Yaşamın her alanını önemli derecede etkileyen teknolojik gelişmeler şüphesiz ki eğitim alanını da etkilemiştir. Teknoloji, eğitim için ayrılan kaynakların etkili bir şekilde kullanımını sağlaması, öğrenme ortamına esneklik kazandırması ve eğitimin niteliğini arttırması gibi avantajları nedeniyle eğitim alanına entegre edilmeye çalışılmaktadır (1). Eğitimde kullanılan teknolojilerden biri de uzaktan eğitimidir. Başlangıcı 18. yüzyıla dayanmaktadır. Uzaktan eğitim teriminden ilk kez 1892 yılında bahsedilmiştir (2). Literatüre bakıldığında; uzaktan eğitim için kullanılan teknolojilere göre internet eğitimi, web tabanlı eğitim, webe dayalı eğitim ve e-öğrenme gibi kavramların da kullanıldığı görülmektedir (3). Uzaktan eğitim yükseköğretimde de kullanılmaktadır (1). Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik 1978 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından "Açık Üniversite" kurulması önerilmesiyle birlikte 1981 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde ilk Açık Öğretim Fakültesi üniversite düzeyinde kurulmuştur (4). Uzaktan eğitim faaliyetlerinde 2000'li yıllardan sonra ise ciddi bir artış yaşanmış ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından 2005 yılında "Uzaktan Eğitim Komisyonu" kurulmuştur (5). Uzaktan eğitim, herkese yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan, fırsat eşitsizliğine çözüm getiren, zaman ve mekandan bağımsız, kendi kendine öğrenmeye dayalı ve etkileşimli eğitim şeklidir (3). Uzaktan eğitim modeli kişiye bilişim teknolojilerine hakim olma ve teknolojiyi kullanabilme zorunluluğu getirmekle birlikte aynı zamanda kişiye kolaylık, hız ve eğitim alanında yeni fırsatlar sunmaktadır (6). Uzaktan eğitimin avantajlarıyla birlikte sosyal etkileşim eksikliği, bireysel etkileşim eksikliği, öğreticiye erişememe, erişim problemlerinin yaşanabilmesi, duyuşsal ve psiko-motor davranışların kazandırılmasında yetersizlik gibi dezavantajları da mevcuttur (7). Özellikle sağlık bilimleri alanında laboratuvar, atölye gibi beceri ve tutum kazandırmaya yönelik uygulama gerektiren derslerin uzaktan eğitim ile verilip verilemeyeceği tartışmalıdır. Sağlık bilimleri alanında klinik uygulamalar eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Klinik uygulama eğitimi, öğrencilerin teorik bilgisini uygulama becerisiyle bütünleştirmesini, kazandığı becerilerini geliştirmesini ve deneyimleyerek öğrenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin, mesleki yeterlilik, profesyonel kimlik, ekip çalışması, iletişim, eleştirel düşünme, kritik karar verme gibi konularda da becerilerini geliştirmektedir (8). Klinik uygulamalı derslerde uzaktan eğitimin, birebir uygulama eksikliği, öğrencinin gerçek klinik ortamda kendini yetersiz hissetmesi, psiko-motor davranışların kazandırılmasında yetersizlik gibi dezavantajları mevcuttur. Tüm dünyayı etkisi altına alan yeni tip koronavirus (COVID-19) pandemi döneminde sağlık bilimleri alanında uzaktan eğitim konusu tekrar gündeme gelmiştir. Virüs yayılımının yavaşlatılması amacıyla tüm ülkede yüz yüze eğitime ara verilmiş ve hem süreci etkili yönetebilmek hem de öğrencilerin dönem kaybetme ve mezun olamama gibi mağduriyetlerinin engellenmesi için uzaktan eğitime ani ve zorunlu bir geçiş yapılmıştır (9). Üniversitelerde uzaktan eğitim alt yapı sistemleri oluşturularak, çevrimiçi ders, ders kaynaklarının sisteme yüklenmesi, devam kontrolü, ödev atama, not verme ve mesajlaşma gibi özellikleri olan uzaktan eğitim sistemleri aracılığıyla uzaktan eğitim faaliyetleri yürütülmüştür (10). Bu dönemde sağlık bilimleri alanında yalnızca teorik konular işlenmiş, laboratuvar çalışmaları ve klinik uygulamalar ertelenmiştir. Merkezinde insan olan sağlık hizmetlerinin niteliğini, pandemi döneminde tümüyle uzaktan eğitimle gerçekleştirilen klinik uygulamaların olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir (8). Bu doğrultuda öğrencilerin uzaktan eğitime karşı görüş ve deneyimlerini irdelemek mevcut ve gelecek uygulamaların yeniden gözden geçirilmesi açısından önemlidir. Bu derlemede uzaktan eğitim kavramı ve sağlık bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüş ve deneyimleri incelenecektir.

Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, geleneksel nitelikteki eğitim-öğretim sorunlarına bir seçenek olarak, eğitim faaliyetlerini düzenleyenler ve gerçekleştirenler ile öğrenciler arası iletişim ve etkileşimin çeşitli özel ortamlar aracılığıyla belirli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemi modelidir (2). Uzaktan eğitim uygulamalarına bakıldığında öğrenen ve öğreten arasındaki etkileşim ön plandadır. Uzaktan eğitim modelleri, senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamansız) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. **Senkron eğitim**, öğreten ve öğrenenin çeşitli yollar ile aynı anda çevrimiçi eğitim platformunda etkileşim kurmasına olanak sağlayan eğitim modelidir ve öğreten ile öğrenenin aynı ortamda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırır. Senkron eğitim, sanal sınıf uygulamaları, sohbet odaları, ekran paylaşımı, etkileşimli beyaz tahta

uygulamaları, sesli ve görüntülü görüşme uygulamaları, ortak tarayıcı penceresi gibi araçlar ile gerçekleştirilmektedir (11). **Asenkron eğitim** ise öğrenen kişinin öğretenden bağımsız olarak eğitimini alabildiği ve öğrenene kendi kendine öğrenme imkânı sağlayan eğitim modelidir (12). Asenkron eğitim, eğitim materyallerinin mektup, radyo, televizyon veya bilgisayar aracılığıyla öğrencilere iletilmesiyle gerçekleştirilmektedir (13). Uzaktan eğitimin amacı, eğitimde var olan sınırlılıkların kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması ve böylelikle eğitim olanaklarının daha geniş topluluklara ulaştırılmasını sağlamaktır (14). Uzaktan eğitimde teknolojiler, basılı materyaller, radyo-televizyon yayını, videokonferans sistemi, bilgisayar uygulamaları ve web uygulamaları olarak sınıflandırılmaktadır (15).

Son yıllarda yeni bir uzaktan eğitim kavramının literatürde yer aldığı görülmektedir. Dünyada 2019'un sonlarına doğru hızla yayılıp salgına dönüşen COVID-19 nedeniyle Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmiş ve pandemi sürecinin başlangıcıyla birlikte "acil uzaktan eğitim" kavramı literatüre girmiştir (16). **Acil uzaktan eğitim**, pandemi gibi kriz durumlarında yüz yüze eğitimin geçici olarak hızlıca teknoloji ortamına aktarılması olarak tanımlanmaktadır. Acil uzaktan eğitim uygulamaları COVID-19 pandemisi nedeniyle oluşan küresel eğitim krizine yönelik hemen uygulamaya konulmuş ve pandemide kurtarıcı olmuştur. Uzaktan eğitim ve acil uzaktan eğitim birbirinden farklı kavramlardır;

- Uzaktan eğitim planlı öğrenme-öğretme faaliyetleri içeren bir eğitim sistemiyken acil uzaktan eğitim pandemi sürecinin getirdiği "zorunluluktan doğmuş" bir yöntemdir.
- Acil uzaktan eğitim, kriz zamanında var olan olanaklarla eğitimi devam ettirme çabasıdır. Uzaktan eğitim ise belirli bir amaç doğrultusunda alana özgü kuramsal ve uygulamaya yönelik birikimleri kullanma, sistematik ve planlı etkinliklerle eğitimi sürdürülebilir hale getirme çabasıdır.
- Acil uzaktan eğitim bir zorunluluk iken uzaktan eğitim bir seçenektir.
- Acil uzaktan eğitim, teknolojik araçların yardımıyla kriz zamanlarında uzaktan erişimle öğrenme faaliyetlerini yüz yüze eğitime benzetme sürecidir (17).

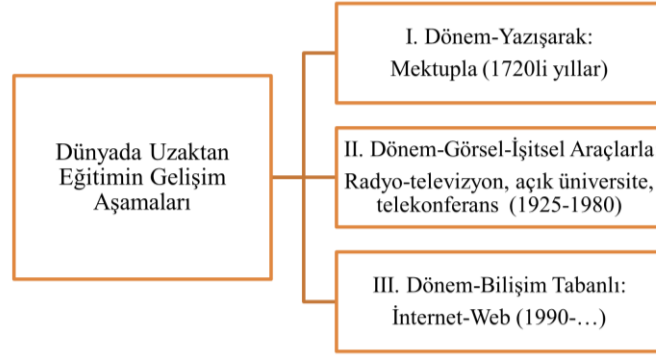
Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Uzaktan eğitimin başlangıcı 18. yüzyıla dayanmaktadır. Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında;

- 1728 yılında mektup ile stenografi dersleri verildiğine dair Boston Gazetesi'nde reklamlar bulunmuştur.
- 1890'lı yıllarda Avustralya'da bir üniversite tarafından kampüs dışına açık bir eğitim programı yürütülmüştür.
- 1930'lu yıllarda radyo, çoğu okul tarafından eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- İlk kez uzaktan eğitim teriminden 1892 yılında bahsedilmiştir. Bu terim 1906 yılında Wisconsin Üniversitesi yöneticisi olan William Lighly tarafından yazılan bir metinde kullanılmıştır (2).
- İngiltere'de 1969 yılında "İngiliz Açık Üniversitesi" kurulmuş ve böylece uzaktan eğitimin yükseköğretimde de kullanılabileceği anlaşılmıştır (5).

Dünyada uzaktan eğitimin gelişim aşaması üç dönemde ele alınmaktadır (Şekil 1):

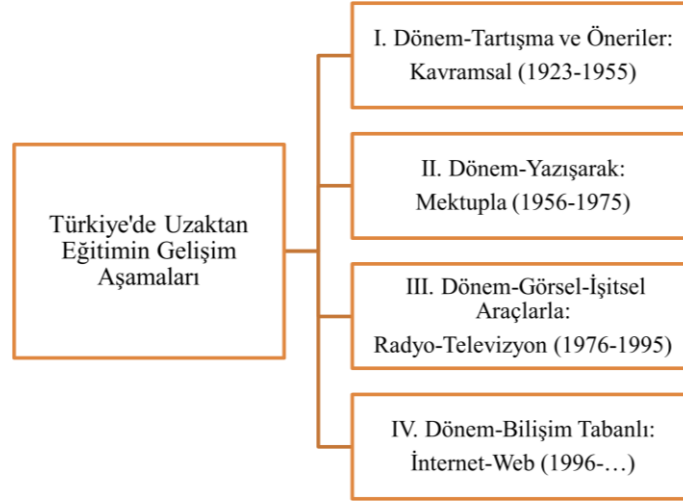
Şekil 1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Gelişim Aşamaları.

Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında;

- İlk kez 1927 yılında halkın okuryazar olmayan kesimine okuma yazma öğretilmesi amacıyla eğitim alanındaki sorunların görüşüldüğü bir toplantıda gündeme gelmiştir.
- 1960 yılında “Mektupla Öğretim Merkezi” adında İstatistik ve Yayın Müdürlüğü bünyesinde bir kurul oluşturulmuştur.
- 1962 yılında mektupla öğretim yoluyla mesleki bilgi ve becerisini arttırmak isteyenlere ve eğitimlerine çeşitli sebeplerden dolayı devam edemeyen çocuklara ve yetişkinlere eğitim verilmiştir.
- Teknolojinin gelişmesiyle birlikte 1968 yılında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından eğitsel programlar yayınlanmaya başlanmıştır.
- Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi tarafından 1973 yılında ilköğretim, ortaokul ve liseler için eğitsel programlar yayınlamaya başlanmıştır (18).
- Yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik 1978 yılında MEB tarafından “Açık Üniversite” kurulması önerilmiştir.
- 1981 yılında ilk Açık Öğretim Fakültesi Anadolu Üniversitesi bünyesinde üniversite düzeyinde kurulmuştur (4).
- 1992 yılında açık öğretim lisesi ve 1998 yılında 6-7 ve 8’inci sınıf eğitimini veren açık ilköğretim okulu MEB bünyesinde açılmıştır (19).
- Uzaktan eğitim faaliyetlerinde 2000’li yıllardan sonra ise ciddi bir artış yaşanmış ve YÖK tarafından 2005 yılında “Uzaktan Eğitim Komisyonu” kurulmuştur.
- İstanbul Üniversitesi 2009 yılında uzaktan eğitim hizmeti sunmaya başlamıştır. Yine 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur.
- 2011 yılında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi açılmıştır (5, 20).

Türkiye’de ise uzaktan eğitimin gelişim aşamaları dört dönemde ele alınmaktadır (21) (Şekil 2):

Şekil 2. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişim Aşamaları.

Ek olarak dünya çapında COVID-19 pandemisi nedeniyle acil uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir (22). Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretimde MEB tarafından geliştirilmiş olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformunda dersler yayınlanmıştır. İnternet erişimi gerektiğinden dolayı ayrıca televizyonda uzaktan eğitimde bir araç olarak kullanılmıştır. YÖK ise MEB ile eşzamanlı bir şekilde üniversite düzeyinde eğitime ilişkin olarak ülkedeki tüm üniversitelerin çevrimiçi eğitime geçmesi talimatını vermiş ve hızlıca yönergesini yayınlamıştır. Ek olarak çevrimiçi eğitim altyapısı olmayan üniversitelere destek hizmetleri sunmaya başlamıştır (23).

Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları

Uzaktan eğitim, eğitim ihtiyacını karşılayan geleneksel örgün eğitime alternatif yollardan birisidir. Uzaktan eğitimin avantajları olmakla birlikte dezavantajları da söz konusudur (24).

Uzaktan eğitimin avantajları şu şekildedir:

- Öğrencilerin evlerinden talep ettikleri zamanlarda eğitimlerini tamamlama imkânı sunar.
- Öğrenenlere zamanı esnek olarak kullanmasını sağlayarak zaman kazandırır.
- Yer ve maliyet açısından ekonomiktir.
- Yavaş öğrenen ve hızlı öğrenenlerin çatışmasını engeller.
- Ders içerikleri ve müfredat hızlı bir şekilde güncellenebilir.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif rol oynamasına imkan tanır.
- Zengin içerik, görsel medya imkânları ile öğrenmeyi kolaylaştırır ve derse ilgiyi artırır.
- Öğretmen ve öğrenci arasında kalabalık sınıf ortamında meydana gelen olumsuzlukları ortadan kaldırır.
- Çalışan bireylerin ve yetişkin bireylerin eğitimlerini sürdürebilmelerine olanak sağlar.
- Bireyler uzaktan eğitim ile mekana bağlı olmaksızın herhangi bir yerden derse katılım sağlayabilir (2, 25, 26).

Uzaktan eğitim dezavantajları ise şu şekilde sıralanabilir:

- Laboratuvar, atölye gibi beceri ve tutum kazandırmaya yönelik uygulama gerektiren dersler uzaktan eğitimde verilemeyebilir.
- Uzaktan eğitim için iletişim teknolojileri gereklidir.
- Öğrencilerin sosyalleşmesi engellenebilir.
- Yardımsız ve kendi kendine öğrenme zorluğu çeken öğrencilere yeterli yardım sağlanamayabilir.

- Çok fazla katılımcının olduğu sanal sınıflarda öğretene her bir öğrencinin sorularına zamanında cevap veremeyebilir ve onlarla bire bir ilgilenemeyebilir.
- Uzaktan eğitim bireysel ve bağımsız olarak öğrenme disiplini olmayan öğrenciler için kendi kendine çalışma zorluğu getirir.
- Bilişim teknolojileri hakkında kişinin bilgi sahibi olmasını gerektirir.
- Geleneksel yüzyüze örgün eğitim gibi kişinin sözlü iletişim becerilerine katkı sağlayamayabilir (6, 26, 28).

Eşzamanlı uzaktan eğitimde öğrencilerin karşılaştıkları sorunların araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin %54'ünün internet erişiminden kaynaklı eşzamanlı derslere giremediği, %20'sinin sanal sınıfları sıkıcı, %19'unun gereksiz bulduğu ve öğrencilerin büyük bir kısmının ise sanal sınıf ders saatlerinin uygun olmadığından yakındığı saptanmıştır (29). Yine öğrencilerin senkron eğitimde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sanal sınıf sistemini kullanırken ve eğitmen ile yazı yazarak iletişim kurarken zorlandığı, ders saatlerinin öğrenciler için uygun olmaması ve derslerin kısa süreli olması gibi sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bunun yanında senkron derslerin kaydedilmesinin öğrenciler tarafından sonradan izlenebiliyor olmasının öğrenme için önemli olduğu saptanmıştır. Ayrıca eğitmen faktörünün de dersin anlaşılması açısından etkili olduğu belirtilmiştir (30). Literatüre bakıldığında yapılan çalışmalarda uzaktan eğitimin avantajları ve yaşanan sorunlar ortaya konulmaktadır (31-35).

Sağlık Bilimlerinde Uzaktan Eğitim Süreci

Uzaktan eğitimin, örgün öğretim yönteminin tamamlayıcısı ve kalitesini artıran bir yöntem olarak değerlendirilmesi ve eğitim programlarında geleneksel örgün eğitim yönteminin alternatifi olarak görülmemesi gerektiği belirtilmektedir (3). Uzaktan eğitim, eğitim sürecinde örgün eğitim kurumlarının dışında da geleneksel sınıf içi öğretim yapılmaksızın tek başına uygulanmaktadır (36). Ancak sağlık bilimleri eğitiminde tek başına uzaktan eğitim uygulaması konusu tartışmalıdır. Sağlık bilimleri eğitimi alanında teori derslerinin yanında klinik uygulama eğitimleri büyük önem taşımaktadır. Uzaktan eğitim ile klinik uygulama derslerinin etkin bir şekilde verilip verilemeyeceği konusu netlik kazanmamıştır. Bu alanda yapılan sınırlı sayıda çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum sergilediği ancak klinik uygulama dersleri için uzaktan eğitimi uygun bulmadıkları görülmektedir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin büyük bir kısmının (%83,5) uzaktan eğitimin laboratuvar ve klinik uygulamalarda eksikliklere sebep olacağını düşündüğü bulunmuştur (37). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitim deneyimleri incelenmiş ve öğrenciler tarafından web tabanlı uzaktan eğitimin teorik dersler için kullanılabilirliği, zaman ve mekan bağımsızlığı sağladığı ancak uygulama dersleri için kullanımının uygun olmayacağı bildirilmiştir (31). Hemşirelik öğrencilerinin web tabanlı uzaktan eğitim ile verilen hemşirelik dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan başka bir çalışmada ise öğrenciler uygulaması olmayan kuramsal derslerin web tabanlı uzaktan eğitim şeklinde verilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir (32). Web destekli eğitimin, örgün öğretim yöntemini destekleyici yönde kullanıldığında, öğrencilerin bilgi ve becerilerini olumlu yönde etkileyebileceği belirtilmektedir (36). Son sınıf hemşirelik öğrencilerine web tabanlı uzaktan eğitim şeklinde verilen hemşirelik süreci öğretiminin bakım planı hazırlama becerisine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada, müfredat programına ek olarak verilen web tabanlı uzaktan eğitim şeklinde verilen hemşirelik süreci öğretiminin, öğrencilerin bakım planı hazırlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabileceği belirtilmiştir (33).

Ülkemizde sağlık bilimlerinde eğitim çoğunlukla örgün öğretim ile verilmekte iken hem yeni tip koronavirüs kaynaklı COVID-19 enfeksiyonunun neden olduğu pandemi sürecini etkili bir şekilde yönetebilmek hem de dönem kaybetme ve mezun olamama gibi durumlar ile öğrencilerin mağduriyet yaşamaması için uzaktan eğitim hızlı bir şekilde hayata geçirilmiştir (9). COVID-19 pandemi sürecinde, yapılan bir çalışmada, %97'si sağlık bilimlerinde öğrenim gören ve acil yapılandırılmış web tabanlı uzaktan eğitim alan öğrencilerin görüşleri sorgulanmıştır. Bu çalışmaya göre öğrencilerin %60,7'si web tabanlı uzaktan eğitimin kendi hızlarında öğrenmelerine olanak sağladığını, %84,4'ü web tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kadar etkili olmadığını, %45,7'si web tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime alternatif olduğunu, %74,6'sı öğrenilenlerin çabuk unutulduğunu, %49,9'u öğretim elemanları ile rahatça iletişim

kuramadıklarını ve %53,9'u ise eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını bildirmiştir. Ek olarak çalışmada web tabanlı uzaktan eğitimin öğrencilerin teorik bilgi düzeyine katkısının uygulama becerisine katkısından daha fazla olduğu görülmüştür (34). Yine COVID-19 pandemi sürecinde Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitim konusundaki tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin %78,5'i teorik dersler için ve %87,5'i ise uygulamalı dersler için uzaktan eğitimin verimliliğini düşük bulmuştur (38). Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi döneminde yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada ise öğrencilerin çoğunun teori ve uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile yetersiz olacağını ve okulun uzayacağını düşündükleri ancak okulu dondurmaya düşünmedikleri belirtilmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlar eğitimin yüz yüze olmaması, uzaktan eğitim alt yapısındaki sorunlar, imkân kısıtlılığı, sınav kaygısı ve pandeminin getirdiği duygudurum temaları altında toplanmıştır (9). Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini değerlendirmek, uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajlarını ortaya koymak amacıyla yapılan başka bir çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimin zaman ve mekân esnekliği sağlaması, sosyal hayatı aktif sürdürme olanağı yaratması ve düşük maliyetli olmasını en büyük avantaj olarak ifade ettikleri belirtilmiştir. Elektrik ya da internet bağlantısının kesintiye uğraması, laboratuvar ve atölye gibi uygulamalı derslerdeki sınırlılıklar ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin zayıf olmasını ise en büyük dezavantaj olarak belirttikleri bildirilmiştir (35). Pandemi sürecinde hayata geçirilen uzaktan eğitimin klinik uygulama zorunluluğu bulunan sağlık bilimleri programlarını etkilediği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Örgün eğitimde verilen derslerin uzaktan eğitim ile verilmesinin üniversite ve öğrenci açısından eğitim ihtiyaçlarının daha hızlı karşılanması, yüksek öğrenci kapasitesinin bulunması, eğitmen eksikliğinin giderilmesi, güncel bilginin eğitim sürecinde etkin biçimde kullanılması ve uygun teknoloji ile kolaylıkla sanal sınıf oluşturulabilmesi gibi avantajları olmasının yanında uzaktan eğitimde iletişimsel, eğitimsel ve sistemsel sorunlar görülebilmektedir. Uzaktan eğitimin kullanıldığı eğitim alanlarından biri olan sağlık bilimleri eğitiminde birçok teknolojik uygulamaların kullanımı, sınırsız tekrar yapma imkanı ve kliniğe çıkmadan gerekli ön becerilerin kazanılması açısından önemlidir. Ancak sağlık bilimleri alanında büyük önem taşıyan laboratuvar ve klinik uygulamalarda sadece uzaktan eğitim yönteminin eksikliklere neden olabileceği ve bundan dolayı uzaktan eğitim sistemlerinin geleneksel örgün eğitimin yerini alamayacağı düşünülmektedir. Sınırlı sayıda yapılan çalışmalarda da öğrenci görüş ve deneyimleri bu yöndedir. Bu nedenle uzaktan eğitimin geleneksel örgün eğitime destek veren bir eğitim modeli olarak benimsenmesi, örgün eğitime entegrasyonunun sağlanması ve özellikle uygulamalı olan sağlık bilimleri eğitiminde örgün eğitimin öneminin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Arat T, Bakan Ö. Uzaktan eğitim ve uygulamaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 2011;14:363-374.
2. Demir E. Uzaktan eğitime genel bir bakış. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2014;39:203-212.
3. Bahar A. Temel hemşirelik becerisi eğitiminde bir yenilik: web tabanlı eğitim. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2015;18(4):304-411.
4. Gelişli Y. Uzaktan eğitimde öğretmen yetiştirme uygulamaları: tarihçe ve gelişim. Journal of Research in Education and Teaching, 2015;4(3):313-321.
5. Karasoy HA, Cebe E, Babaoğlu P. Türkiye'de uzaktan eğitim politikaları. KAYTEK Dergisi, 2021;3(2):143-165.

6. Devran Y, Elitaş T. Uzaktan eğitim: fırsatlar ve tehditler. *Online Academic Journal of Information Technology*, 2017;8(27):31-40. doi:10.5824/1309-1581.2017.2.003.x
7. Lamanauskas V, Makarskaitė-Petkevičienė R. Distance lectures in university studies: advantages, disadvantages, improvement. *Contemporary Educational Technology*, 2021;13(3):ep309.
8. Evcili F, Güçlü G, Akkoyun S. Distance education in pandemic: health services vocational school students' views and suggestions. *Turkish Journal of Science and Health*, 2021;2(2):82-88 . doi:10.51972/tfsd.907596
9. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2020;7(5):66-77.
10. Yükseköğretim Kurulu. Küresel salgında yeni normalleşme süreci. 2020. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>
Erişim: 02.11.222
11. Herand D, Hatipoğlu ZA. Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitim platformları'nın karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2014;18(1):65-75.
12. Nieuwoudt JE. Investigating synchronous and asynchronous class attendance as predictors of academic success in online education. *Australasian Journal of Educational Technology*, 2020;36(3):15-25. doi: 10.14742/ajet.5137
13. Jordan J, Jalali A, Clarke S. et al. Asynchronous vs didactic education: it's too early to throw in the towel on tradition. *BMC Med Educ*, 2013;13:105. <https://doi.org/10.1186/1472-6920-13-105>
14. Kırallı FN, Alıcı B. Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 2016;30:55-83.
15. Şener B, Sağlam Ertem İ, Meç, A. Online teaching experiences of ELT instructors. *Journal of Education, Technology and Online Learning*, 2020;3(3):340-362.
16. Can F, Schuster S. Distance education system in physiotherapy and rehabilitation in Turkey and Croatia. *J. Appl. Health Sci*. 2022;8(1):27-36.
17. Misirli O, Ergüleç F. Emergency remote teaching during the COVID-19 pandemic: Parents experiences and perspectives. *Education and Information Technologies*, 2021;26:6699-6718.
18. Özbay Ö. Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015;2(5):376-394.
19. Kaçan A, Gelen İ. Türkiye'deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2020;6(1):1-21.
20. Kantek F. Distance education in nursing in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014;116:639-643.
21. Bozkurt A. Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *AUAd*, 2017;3(2):85-124.
22. Sezer H, Yagcan H, Sahin S. Emergency remote teaching experiences and learning management system acceptance of nursing students during the COVID-19 pandemic: turkey example. *J Basic Clin Health Sci* 2022;6:277-285.
23. Elçiçek M. Tendencies in Turkey-based academic studies on distance education during the COVID-19 pandemic. *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 2021;4(3):406-417.

24. Özgöl M, Sarıkaya İ, Öztürk M. Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2017;7(2):294-304. doi:10.5961/jhes.2017.208
25. Guohong G, Ning L, Wenxian X, Wenlong W. The study on the development of internet-based distance education and problems. *Energy Procedi*, 2012;17:1362-1368. doi:10.1016/j.egypro.2012.02.253
26. Davis NL, Gough M, Taylor LL. Online teaching: advantages, obstacles and tools for getting it right. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 2019;19(3):256-263. doi:10.1080/15313220.2019.1612313
27. Srivastava P. Advantages & disadvantages of e-education & e-learning. *Journal of Retail Marketing & Distribution Management*, 2018;2(3):22-27.
28. Boz A. Öğretmen adaylarının teknoloji kabullenme ve kullanımı bağlamında uzaktan eğitim algılarının incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 2019.
29. Kırmacı Ö, Acar S. Kampüs öğrencilerinin eşzamanlı uzaktan eğitimde karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2018;14(3):276-291. doi:10.17244/eku.378138
30. Ilgaz H. Uzaktan eğitim öğrencilerinin eşzamanlı öğrenme uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2014;13(26):187-204.
31. Özüdoğru G, Özüdoğru A. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon öğrencilerinin web tabanlı öğretim deneyimlerinin incelenmesi. *KEFAD*, 2017;18(3):865-879.
32. Şenyuva E, Kaya H, Bodur G. Hemşirelik öğrencilerinin web tabanlı bir derse ilişkin görüşleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2017;33(3):62-77.
33. Basit G, Korkmaz F. The effect of web-based nursing process teaching on senior nursing students' care planning skills. *International Journal of Nursing Knowledge*, 2020;32:4-19. doi:10.1111/2047-3095.12283
34. Keskin M, Özer Kaya D. COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2020;5(2):59-67.
35. Kantaş Yılmaz F, Yücel H, Erim A, Sezgin E, Kunduracılar Z. Sağlık bilimleri öğrencileri COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitim hakkında ne düşünüyorlar?. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2021;9(121):68-78.
36. Öztürk D, Dinç L. Effect of web-based education on nursing students' urinary catheterization knowledge and skills. *Nurse Education Today*, 2014;34(5):802-808. doi:10.1016/j.nedt.2013.08.007
37. Kahyaoglu Süt H, Küçükaya B. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2016;13(3):235-243. doi:10.5222/HEAD.2016.235
38. Altuntaş Yılmaz N. Yükseköğretim kurumlarında COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2020;3(1):15-20.